

Raadsvoorstel

Raadsnummer:	2023-091	Zaaknummer:	1552115
Onderwerp:	Erfgoedbeleid		
Korte inhoud:	De raad wordt voorgesteld om de nota erfgoed 'Trots op Nijkerk' vast te stellen. Onderdeel van de vaststelling van de nota erfgoed is een voorstel voor de personele en financiële dekking ten behoeve van de uitvoering van het beleid.		

Datum B&W: 14 november 2023	Portefeuillehouder:	Wethouder Broekman
--	----------------------------	--------------------

Voorstel

De raad wordt voorgesteld om:

1. De beleidsnota erfgoed 'Trots op Nijkerk' vast te stellen, waarbij wordt gekozen voor:
  - 1.1. scenario 2 'Uitgebreed beschermd', met als acties:
    - a. Actualisatie van de archeologische verwachtings-en beleidskaart;
    - b. Opstellen van eenduidige regels en criteria voor gemeentelijke monumenten;
    - c. Herijking van de gemeentelijke monumentenlijst;
    - d. Aanwijzen van de parels uit de Omgevingsvisie 2040 tot beschermd stadsgezicht en cultuurlandschap in het Omgevingsplan;
    - e. Inventarisatie van al het zichtbare erfgoed in de gemeente;
  - 1.2. en de dynamische pakketten:
    - a. Abonnement Monumentenwacht vergoeden;
    - b. Gemeentelijke onderhoudssubsidie opzetten;
    - c. Richtlijnen verduurzaming monumenten vaststellen;
    - d. Versterken van huidige routes en eventueel creëren van nieuwe routes;
    - e. Plaatsen van informatieborden;
    - f. Immaterieel erfgoed opnemen in het cultuurbeleid;
2. Bij de vaststelling van de kadernota te besluiten over een structurele verhoging van het budget erfgoedbeleid vanaf 2025 met € 60.000. Het betreft hier de kosten voor de onderhoudssubsidie gemeentelijke monumenten, het abonnement Monumentenwacht en de informatieborden.

Inleiding

Het erfgoed van Nijkerk heeft de aandacht. Tijdens de dialoog 'Samen aan Zet' in 2016 kwam het voorstel om een inventarisatie te maken van de beschermende maatregelen voor cultureel erfgoed. Dit leidde uiteindelijk tot de notitie 'Eigenheid en Karakter: kansen voor erfgoed' dat in door de commissie Ruimtelijke Kwaliteit is aangeboden aan ons college. Deze notitie beschrijft het erfgoed van de gemeente Nijkerk en de kansen die er op dit gebied zijn.

Daarnaast veranderen er veel dingen onder de Omgevingswet die volgend jaar ingaat. Zo gaat de verplichting gelden om cultuurhistorische waarden mee te wegen in ruimtelijke ontwikkelingen. Dit moet uiteindelijk vastgelegd worden in het omgevingsplan. Voordat wordt vastgesteld welke rol erfgoed in een omgevingsplan krijgt, moet de ambitie van de gemeente helder zijn. Het college heeft op 30 augustus de volgende ambitie vastgesteld: *het bijzondere erfgoed van Nijkerk behouden en versterken. Dit doen we door het erfgoed te beschermen, te benutten en te beleven.*

Op 5 oktober 2023 heeft er een consultatie van de raad plaatsgevonden. Tijdens deze consultatie heeft het college de raad, aan de hand van een werkdocument, gevraagd welke richting hij op wil met het erfgoedbeleid. In dit werkdocument werden 2 scenario's voorgesteld ('De basis beschermd' en 'Uitgebreed beschermd') en twee dynamische pakketten ('Benutten' en 'Beleven') met een zestal acties:

- a. Abonnement Monumentenwacht vergoeden
- b. Gemeentelijke onderhoudssubsidie opzetten
- c. Richtlijnen verduurzaming monumenten vaststellen
- d. Versterken van huidige routes en eventueel creëren van nieuwe routes
- e. Plaatsen van informatieborden
- f. Immaterieel erfgoed opnemen in het cultuurbeleid

Tijdens deze consultatie lieten de meeste commissieleden weten een voorkeur te hebben voor het scenario 'Uitgebreid beschermd' en ook om alle acties uit de dynamische pakketten uit te voeren. Naar aanleiding hiervan is het werkdocument aangepast naar de bijgevoegde beleidsnota erfgoed.

Beoogd effect

Het erfgoed van de gemeente Nijkerk behouden en versterken. Door vast te stellen hoe we omgaan met ons erfgoed kunnen we dit doel bereiken dit staat beschreven in de beleidsnota erfgoed.

Argumenten

1.1 Het Nijkerks erfgoed is bijzonder en draagt bij aan identiteit en verbondenheid van de inwoners. Het behouden voor toekomstige generaties is daarom van belang.

Nijkerk heeft een rijke geschiedenis door haar ligging en het afwisselende landschap. Deze rijke geschiedenis is af te lezen aan het erfgoed. Het vertelt ons verhalen over het verleden, de tradities, normen en waarden. Het vormt een essentieel onderdeel van onze culturele identiteit. Door deze verhalen kan erfgoed een gevoel van trots en verbondenheid creëren binnen de gemeenschap.

1.2 Om te kunnen voldoen aan de visie en ambitie om het erfgoed te behouden en versterken is een keus voor het scenario 'Uitgebreid beschermd' noodzakelijk.

Met dit pakket gaan we een actualisatieslag maken voor het archeologisch beleid, de parels aanwijzen tot beschermde landschappen/stadsgezicht en het zichtbare erfgoed inventariseren. In de consultatieronde van 5 oktober 2023 is de urgentie gevoelt van de commissieleden. Deze hebben een voorkeur uitgesproken voor het tweede scenario.

Dit sluit aan bij de ambitie van de omgevingsvisie waarbij we de landschappen behouden en versterken in combinatie met mogelijk nieuwe ontwikkelingen. Door al het erfgoed te inventariseren maken we een integrale afweging mogelijk. Dit is een vereiste onder de omgevingswet.

1.3 De dynamische pakketten zorgen voor ondersteuning in de versterking van het benutten en beleven van het erfgoed. De maatregelen zijn deels gericht op monumenteneigenaren, maar ook op het beleven van erfgoed voor onze inwoners.

Het goed onderhouden van een monument is niet alleen van belang voor de eigenaar, maar ook voor de hele samenleving. Een monument moet in goede staat blijven om goed benut te kunnen worden. Het instellen van een onderhoudssubsidie en een abonnement op de Monumentenwacht dragen daaraan bij. Het onderhouden van een monument is namelijk ingewikkeld, vraagt kennis en is vaak duurder dan het onderhoud van een niet-monumentaal pand. De onderhoudssubsidie ondersteund in de kosten. De vergoeding van het abonnement stimuleert monumenteneigenaren om periodiek een specialistisch rapport op te laten stellen over hoe ze hun monument goed kunnen onderhouden.

Op dit moment weten monumenteigenaren vaak niet waar ze aan toe zijn en wat mogelijk is op het gebied van verduurzaming. Door het opstellen en vaststellen van richtlijnen voor het verduurzamen van monumenten wordt deze drempel verlaagd en blijven de monumenten goed benutbaar. Het opstellen van richtlijnen ook bij aan de 'Routekaart Energieneutraal Nijkerk 2050'. Zo kunnen er richtlijnen vastgesteld worden voor het isoleren van een monument, wat bijdraagt aan energiebesparing (spoor 1), en voor het plaatsen voor zonnepanelen, wat bijdraagt aan de opwek van duurzame energie (spoor 2).

Het versteken van routes en het plaatsen van informatieborden draagt bij aan het beleefbaar maken van het erfgoed. Hierdoor wordt het erfgoed namelijk meer zichtbaar gemaakt. Tot slot draagt het opnemen van het immaterieel erfgoed in het cultuurbeleid ook bij aan het beleefbaar maken van erfgoed. Daarin kan bijvoorbeeld vastgesteld worden hoe we omgaan met voor Nijkerk belangrijke museumstukken.

2.1 Om het erfgoedbeleid goed uit te kunnen voeren is de toekenning van het extra budget benodigd.

Aan het uitvoeren van de acties van het scenario 'Uitgebreid beschermd' en alle acties uit de dynamische pakketten zijn kosten verbonden. Het huidige erfgoedbudget is hiervoor niet toereikend. Daarom is er extra budget benodigd. Onder het kopje financiën zijn de kosten en het dekkingsvoorstel uitgewerkt.

Kanttekeningen

1.1 Scenario 1 is niet toereikend als het gaat om het erfgoed te versterken.

Scenario 1 gaat uit van losse acties die de grootste hiaten in het beschermen van ons erfgoed oplossen. Het is echter geen integraal plan. Objecten staan niet los van hun omgeving maar maken daar onderdeel van uit. Bij de consulterende ronde op 5 oktober hebben commissieleden hun voorkeur uitgesproken voor scenario 2.

2.1 Dit beleid vraagt om een investering op het moment dat we met ombuigingen bezig zijn.

Dit beleid vraagt vanaf 2025 om een investering van € 60.000. De raad wordt gevraagd hierover een besluit te nemen bij de vaststelling van de kadernota 2025. Mocht de raad anders beslissen over deze investering kan dit negatieve gevolgen hebben voor de ambities zoals deze worden voorgesteld. Deze kunnen dan niet worden uitgevoerd.

2.2 Om het abonnement van de monumentenwacht te vergoeden in 2024 moet eerst in de kadernota vastgesteld zijn dat dit budget vanaf 2025 structureel beschikbaar is.

Onder het kopje financiën is te lezen dat er voor 2024 dekking gevonden is om het abonnement van de Monumentenwacht te vergoeden. Om dit budget structureel beschikbaar te stellen zal de raad gevraagd worden hierover een besluit te nemen bij de vaststelling van de kadernota 2025.

Als de raad anders beslist is het niet logisch om in 2024 dit abonnement wel te vergoeden. Daarom zal pas na de vaststelling van de kadernota gestart kunnen worden met de vergoeding van het abonnement in 2024.

Financiën

Het huidige structurele erfgoedbudget (zie tabel hieronder) bedraagt € 60.900 per jaar.

Huidig erfgoedbudget	2024	2025	2026	2027
1. Archeologie	€13.000	€13.000	€13.000	€13.000
2. Erfgoed	€41.600	€41.600	€41.600	€41.600
3. Open Monumentendag	€6.300	€6.300	€6.300	€6.300
Totaal huidige budget	€ 60.900	€ 60.900	€ 60.900	€ 60.900

Om het voorgestelde pakket aan acties vanuit de voorliggende erfgoednota volledig en juist uit te kunnen voeren zijn er extra incidentele en met name structurele middelen benodigd.

De tabel hieronder laat een overzicht zien van de extra benodigde budgetten:

Extra benodigde middelen tov huidig budget	2024	2025	2026	2027	2028
Archeologiebeleid herzien (incidenteel)	€10.000	0	0	0	0
Inventarisatie (Incidenteel)	€50.000	0	0	0	0
Onderhoudssubsidie		€50.000	€50.000	€50.000	€50.000
Aanwijzen Parels	PM	PM	PM	PM	PM
Monumentenwacht abonnement	€7.500	€7.500	€7.500	€7.500	€7.500
Informatieborden	€2.500	€2.500	€2.500	€2.500	€2.500
Uitbreiding fte	€44.000	€61.600	€61.600	€61.600	€61.600
Totaal extra benodigd budget	€114.000	€121.600	€121.600	€121.600	€121.600

Hieronder schrijven we het dekkingsvoorstel per onderwerp uit.

De volgende incidentele kosten worden gedekt uit het budget voor de implementatie van de omgevingswet en omgevingsplan:

- € 10.000,- in 2024 voor de actualisatie van de archeologische verwachtings- en beleidskaart;
- € 50.000,- in 2024 voor de inventarisatie van het erfgoed. Hier valt ook het opstellen van eenduidige regels en criteria voor gemeentelijke monumenten en het herijken van de gemeentelijke monumentenlijst onder;
- Het bedrag benodigd voor het aanwijzen parels tot beschermde landschappen/gezichten is vooralsnog geschat op € 10.000. In de tabel staat nog PM, omdat het moment wanneer dit budget nodig is nog niet duidelijk is.

De volgende structurele kosten worden gedekt uit bestaande budgetten:

- € 44.000,- voor 2024 (0,5fte), voor extra formatie en loopt vanaf 2025 op tot € 61.600,- per jaar (0,7fte). Deze extra formatie is benodigd vanwege de uitbreiding van de werkzaamheden. Dit wordt vooral veroorzaakt door de extra inspanningen uit de omgevingswet, het verwachte hogere aantal monumenten en het beoordelen en verstrekken van de onderhoudssubsidies. Deze formatieruimte kan worden gevonden vanuit de beschikbare formatie Adviseur omgevingswet vanuit de besluiten ontwikkelagenda (structureel vanaf 2023, nog niet ingevuld) van 0,5 fte. De overige 0,2 benodigde formatie kan worden gedekt van de SPUK regeling CDOKE (vanaf 2023, laatste informatie van ministerie dat deze SPUK regeling (uitvoering klimaat- en energiebeleid) structureel kan worden beschouwd tot 203). Aangezien het gaat om het verduurzamen van monumenten past dit binnen de doelstellingen van de genoemde SPUK regeling.

De volgende structurele kosten worden eenmalig gedekt uit bestaand budget:

- € 2.500,- voor het plaatsen van informatieborden, in 2024 worden deze kosten eenmalig gedekt vanuit het budget voor vrijetijdseconomie.

De volgende structurele kosten zijn niet onder te brengen in bestaande budgetten:

- € 50.000,- per jaar vanaf 2025 voor de onderhoudssubsidie gemeentelijke monumenten;
- € 7.500,- per jaar vanaf 2025 voor het vergoeden van het abonnement van de Monumentenwacht
- € 2.500,- per jaar vanaf 2025 voor het plaatsen van informatieborden

De kosten voor 2024 zijn gedekt uit de bestaande budgetten. Voorgesteld wordt om vanaf 2025 de structurele kosten te dekken vanuit de algemene middelen. Dit vraagt dus om extra investering vanaf 2025 voor een totaal van **€ 60.000**. De raad wordt gevraagd hierover een besluit te nemen bij de vaststelling van de kadernota 2025.

Communicatie

Bij de voorbereiding van de nota Erfgoed zijn verschillende lokale experts op het gebied van erfgoed betrokken door een inputsessie te houden. Deze lokale experts bestonden onder andere uit vertegenwoordigers van 'Oud Nijkerk' en 'Historisch Hoeflake'.

Bij de voorbereiding van het werkdocument is de Adviescommissie Omgevingskwaliteit (AOK) geraadpleegd en om advies gevraagd (zie bijlage 5). De AOK heeft aangegeven dat commissie enthousiast is over het voorstel en benadrukt dat de historische landschappen van de Parels nu echt onder druk staan en deze beter beschermd moeten worden.

Na de vaststelling van de beleidsnota erfgoed zal deze gepubliceerd worden op overheid.nl daarnaast zal er ook aandacht aan besteed worden via gemeentepagina.

Vervolg

De uitvoeringsagenda ziet er als volgt uit:

	2024	2025	2026	2027	2028
Actualisatie archeologiebeleid					
Inventarisatie					
Parels aanwijzen					
Monumentenwacht abonnement					
Onderhoudssubsidie					
Richtlijnen verduurzaming					
Versterken routes					
Informatieborden					
Immaterieel erfgoed opnemen in cultuurbeleid					

In de tweede helft van 2024 wordt gestart met de actualisatie van het archeologiebeleid. De verwachting is dat deze actualisatie in de tweede helft van 2025 gereed is en voorgelegd aan het college.

De inventarisatie start in 2024, als deze inventarisatie gereed is worden de resultaten gepresenteerd aan de raad. De acties die hier uit volgen worden daarna voorgesteld aan de raad.

Het proces om tot het aanwijzen van de Parels te komen wordt ook gestart in 2024. Naar verwachting worden in 2025 de omschrijving en dus de kenmerken van het te beschermen landschap voorgelegd aan de raad.

Om tot een onderhoudssubsidie te komen moet er een subsidieverordening vastgesteld worden. Deze wordt in de tweede helft van 2024 voorgesteld aan de raad.

Bijlagen

- 1 Beleidsnota erfgoed 'Trots op Nijkerk'
- 2 Notitie Eigenheid en Karakter
- 3 Advies van de Adviescommissie Omgevingskwaliteit van (12 juli 2023)
- 4 Gereedschapskist
- 5 Besluitenlijst raadscommissie II 5 oktober 2023 (agendapunt 4)

Burgemeester en wethouders van Nijkerk,
de secretaris, de burgemeester,

de heer drs. J.G. de Jager

de heer mr. drs. G.D. Renkema

RAADSBESLUIT

Nummer: 2023-091

De raad van de gemeente Nijkerk;

gelezen het collegevoorstel van 14 november 2023;

b e s l u i t :

1. De beleidsnota erfgoed 'Trots op Nijkerk' vast te stellen, waarbij wordt gekozen voor:
  - 1.1. scenario 2 'Uitgebreid beschermd', met als acties:
    - f. Actualisatie van de archeologische verwachtings-en beleidskaart;
    - g. Opstellen van eenduidige regels en criteria voor gemeentelijke monumenten;
    - h. Herijking van de gemeentelijke monumentenlijst;
    - i. Aanwijzen van de parels uit de Omgevingsvisie 2040 tot beschermd stadsgezicht en cultuurlandschap in het Omgevingsplan;
    - j. Inventarisatie van al het zichtbare erfgoed in de gemeente;
  - 1.2. en de dynamische pakketten:
    - g. Abonnement Monumentenwacht vergoeden;
    - h. Gemeentelijke onderhoudssubsidie opzetten;
    - i. Richtlijnen verduurzaming monumenten vaststellen;
    - j. Versterken van huidige routes en eventueel creëren van nieuwe routes;
    - k. Plaatsen van informatieborden;
    - l. Immaterieel erfgoed opnemen in het cultuurbeleid;
2. Bij de vaststelling van de kadernota te besluiten over een structurele verhoging van het budget erfgoedbeleid vanaf 2025 met € 60.000. Het betreft hier de kosten voor de onderhoudssubsidie gemeentelijke monumenten, het abonnement Monumentenwacht en de informatieborden.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Nijkerk d.d. 14 december 2023,

de griffier,

de voorzitter,

mevrouw A.G. VERHOEF-FRANKEN

de heer mr. drs. G.D. RENKEMA